

Eigenaarschap over leren

*alle leerlingen zoveel mogelijk laten leren, in een leergemeenschap,
over zichzelf en de wereld om hen heen*

Leren in een
Leergemeenschap
**ijburg
college**

IJburg College 1

Pampuslaan 1, Amsterdam

IJburg College 2

Foekje Dillemastraat 1, Amsterdam

Ontwerponderzoek in het kader van het NRO-onderzoek Toekomstgericht onderwijs

**TOEKOMSTGERICHT
ONDERWIJS**

NRO NATIONAAL REGIEORGAAN
ONDERWIJSONDERZOEK

**KOHNSTAMM
INSTITUUT**
Wolven samen

Betreft: Verslag fase 2
Docentonderzoeker: Mascha Schouwenaars
Datum: 25 januari 2018

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
<i>Achtergrond en doel van het onderzoek</i>	2
<i>Probleem en onderzoeksvraag IJburg College</i>	2
2. Opzet	4
3. Verwerking onderzoeksgegevens	6
4. Resultaten onderzoek	7
<i>Cyclus 1 (deelvraag 1 en 2)</i>	7
Enquête mentoren	7
Analyse LAKS-enquête	9
Literatuurstudie eigenaarschap	10
Ontwerp van instrument voor cyclus 2	11
<i>Cyclus 2 (deelvraag 3 en 4)</i>	12
Interviews mentoren/coaches	12
Enquête leerlingen	13
5. Conclusie	18
<i>Aanbevelingen</i>	19
Literatuurlijst	21
Bijlagen	22
<i>Bijlage 1: Vragenlijst mentoren cyclus 1</i>	22
<i>Bijlage 2: Planbord</i>	25
<i>Bijlage 3: Vragenlijst leerlingen cyclus 2</i>	28

1. Inleiding

Achtergrond en doel van het onderzoek

Scholen die werken vanuit een innovatief onderwijsconcept, zoals het IJburg College, streven ernaar leerlingen betekenisvol onderwijs te bieden. Zij lopen voorop in het vinden van oplossingen voor uitdagingen als het ontwikkelen van '21^e-eeuwse vaardigheden', het motiveren van leerlingen en rekening houden met individuele verschillen.

De oplossingen die innovatieve scholen vinden zijn vaak echter weinig toegankelijk voor andere scholen. Ook hebben deze scholen moeite hun opbrengsten in het niet-cognitieve domein zichtbaar te maken. Daarnaast leeft de vraag of en hoe innovatieve concepten voor alle leerlingen geschikt te maken zijn.

Daarom is het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) in september 2015 een driejarig onderzoek gestart naar toekomstgericht onderwijs. In dit onderzoek werken vijf scholen met geheel vernieuwende concepten, vijf scholen die stappen willen zetten in het vernieuwen van hun onderwijs en twee onderzoeksinstituten (Kohnstamm-Instituut en Universiteit van Amsterdam) samen om deze vraagstukken te onderzoeken.

Het onderzoek bestaat uit drie deelstudies:

1. Beschrijvende studie gericht op het inzichtelijk maken van alternatieve organisatievormen en werkwijzen, en de ervaringen daarmee. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de strategieën die scholen hanteren om tegemoet te komen aan differentiële leerbehoeften. Bij deze eerste deelstudie is een schoolportret¹ geschreven op basis van interviews met docenten, leerlingen en management.
2. Het ontwikkelen/verbeteren en evalueren met behulp van ontwerponderzoek van een interventie voor het werken aan 'andere doelen' en/of omgaan met differentiële leerbehoeften. Hierover gaat deze rapportage.
3. Hierin staat de vraag centraal in hoeverre vernieuwende scholen erin slagen om 'andere én traditionele doelen te realiseren, voor verschillende groepen leerlingen. Hiervoor worden meetinstrumenten voor 'niet-cognitieve' vaardigheden verzameld en ontwikkeld.

Probleem en onderzoeksvraag IJburg College

De missie van het IJburg College is: *alle leerlingen zoveel mogelijk laten leren, in een leergemeenschap, over zichzelf en de wereld om hen heen*. Dit leren begint volgens ons bij leren over jezelf. Immers, als je weet wat je leuk vindt, wat je kan en nog niet zo goed kan, kan je beginnen met leren.

Eigenaarschap over leren speelt een sleutelrol in het bereiken van deze missie. Een leerling die eigenaarschap over zijn of haar leren bezit, weet hoe hij of zij het beste leert en kan daarmee de missie beter vervullen.

Mentortijd (stamgroeptijd in de onderbouw, coachtijd in de bovenbouw) is een belangrijk onderdeel van ons curriculum, waarin we de andere doelen onder meer een plaats geven. We besteden er veel tijd aan en het programma is nog niet overal

¹ Het schoolportret van het IJburg College is te lezen op de volgende site:
https://www.google.com/url?q=https%3A%2F%2Fsites.google.com%2Fijburgcollege.nl%2Fschoolorportret-2016%2Fstartpagina%3Fauthuser%3D1&sa=D&sntz=1&usg=AFQjCNHlw4_kE-VPuBSx8LPHV5nPkfLPqw

even goed door ontwikkeld. Daarom kiezen we ervoor om voor deze deelstudie onderzoek te doen naar eigenaarschap in stamgroep/coachtijd.

De onderzoeksvraag in deelstudie 2 is:

In welke mate draagt het mentor- en coachprogramma op het IJburg College bij aan het vergroten van eigenaarschap bij leerlingen en hoe kunnen we dit verder ontwikkelen?

Deze vraag valt uiteen in vier deelvragen. Achter elke deelvraag staat genoemd of deze in cyclus 1 of in cyclus 2 aan de orde komt.

1. In welke mate draagt het huidige mentor- en coachprogramma bij aan het vergroten van eigenaarschap bij leerlingen? (cyclus 1)
2. Welke verbeteringen kunnen we aanbrengen aan het mentor- en coachprogramma? (cyclus 1)
3. In welke mate hebben verbeteringen binnen het mentor- en coachprogramma de mentor/coach geholpen om de leerling te ondersteunen in het vergroten van eigenaarschap? (cyclus 2)
4. In welke mate is er in het mentor- en coachprogramma sprake van differentiële leerbehoeften tussen enerzijds leerlingen op havo/vwo-niveau en anderzijds leerlingen op vmbo-niveau bij het ontwikkelen van eigenaarschap? (cyclus 2)

Deelvraag 1 en 2 worden beantwoord middels een enquête onder mentoren en het analyseren van de LAKS-monitor. Deelvraag 3 en 4 worden beantwoord met behulp van interviews met mentoren en een enquête onder leerlingen.

2. Opzet

Aan het begin van cyclus 1 hebben we de tijd genomen om na te gaan welke onderdelen van het leerproces (instrumenten) van toegevoegde waarde kunnen zijn bij het vergroten van eigenaarschap over hun eigen leerproces.

De docentonderzoeker en de (inmiddels voormalig) directeur van het IJburg College hebben dit samen voorbereid en besproken. Een samenvatting van deze brainstormsessie staat in onderstaande tabel.

Instrument	Korte beschrijving	Hoe heeft het dit instrument effect op eigenaarschap?
Evalueren om te leren	Een les begint met leerdoel(en) en eindigt met reflectie hierop.	Leerling kan eigen leerdoelen opstellen Leerlingen kunnen in samenspraak met de docent leerdoelen opstellen Reflectie maakt leerling bewuster van zijn leerproces en gebruikte leermethode.
Generale/finale	Iedere periode is opgebouwd uit 4 of 5 lesweken en 1 generale week. Hierin wordt de leerling voorbereid op de finale, waar de periode mee eindigt.	Leerling wordt door generale bewust van welke leerdoelen wel en welke nog niet behaald zijn Finales zijn niet alleen theorie toetsen, maar ook presentaties, rondleidingen, etc. Hierdoor kunnen we rekening houden met verschillende leervoorkeuren.
Coachprogramma	per dag is er 30-50 minuten mentortijd. Kleine groepen (ca. 17) worden begeleid door een vaste mentor/coach	In individuele gesprekken tussen mentor en leerling is hier aandacht voor. Van leerling wordt initiatief verwacht als het bij een vak niet zo goed gaat Tijdens ontwikkelgesprekken kan het aan de orde komen.
Digitaal onderwijs	IJburg College werkt digitaal, met computer of tablet.	Er wordt veel verschillend lesmateriaal aangeboden (ibook, quiz, game) waardoor leerling zijn/haar leervoorkeur kan ontdekken
Projectmatig onderwijs	Leerlingen werken veel in groepen aan een vakoverstijgend project	Middels gesprekken met je groepsleden ontdek je nieuwe leermethoden. Je wordt aangesproken op verantwoordelijkheid, door docent en groepsleden. In een project kan je 21 ^e -eeuwse vaardigheden laten zien.

Tabel 1: uitkomsten van brainstormsessie over het bepalen van een geschikt instrument

De docentonderzoeker heeft middels gesprekken met collega's gekeken naar de effectiviteit van ieder instrument op eigenaarschap. Vervolgens heb ik enkele docenten gevraagd waar de meeste behoefte lag in een aanvulling op het programma: in de vak-lessen of in stamgroep/coachtijd.

Op basis hiervan hebben wij besloten een instrument in te zetten in ons coachprogramma. Deze keuze baseerden we op twee zaken, namelijk het belang van mentortijd binnen ons concept en de behoefte die onder mentoren aanwezig is aan een goede invulling ervan.

Om onze missie te vervullen, besteden we veel tijd aan activiteiten die persoonlijke ontwikkeling bevorderen. Jezelf leren kennen kan het beste in een omgeving waarin je gezien wordt, daarom vinden we kleinschaligheid belangrijk (school is opgedeeld in deelscholen), waarbinnen een intensief mentoraat uitstekend past.

Dit mentoraat maakt op het IJburg College een groot deel uit van de onderwijstijd: 25-40 minuten per dag in een kleine groep, de stam-of coachgroep genoemd. Wij proberen hierin de leerling als partner in het leerproces te zien, op basis van gelijkwaardigheid. Zo willen we bereiken dat de leerling meer betrokken is, meer over zichzelf leert, ook omdat het vaak met hen en over hun ontwikkeling gaat.

Het programma van mentor- en coachtijd is nog niet in alle deelscholen even goed geborgd en er bestaat onder de mentoren en coaches behoefte aan wat meer sturing. We hebben bijvoorbeeld geen doorlopende leerlijn stamgroep- en coachtijd en mentoren/coaches doen veel naar eigen inzicht. We hopen met het onderzoek dus twee vliegen in een klap te slaan: verbeteringen aanbrengen in het mentor-coachprogramma en leerlingen daardoor nog beter begeleiden in het ontwikkelen van meer eigenaarschap over het leren.

Toen we ons instrument bepaald hadden, hebben we cyclus 1 gebruikt om te inventariseren wat we op dit moment doen aan activiteiten op het gebied van eigenaarschap binnen het huidige mentor-en coachprogramma (deelvraag 1). We hebben in cyclus 1 activiteiten op twee niveaus gedaan. Onder alle mentoren en coaches is een kwalitatieve vragenlijst afgenomen, waarin met name gekeken is naar activiteiten die zij ondernemen. De vragenlijst was gericht op vragen als: wat werkt wel, wat niet, waar is behoefte aan. Daarnaast zijn de uitkomsten van de LAKS-monitor onderzocht om na te gaan hoe leerlingen het IJburg College ervaren als het gaat om onze andere doelen.

In onderstaande tabel is de verdeling van onderzoeksactiviteiten te lezen.

	Cyclus 1	Cyclus 1	Cyclus 2
Doel	Inventarisatie huidige activiteiten eigenaarschap (deelvraag 1)	Verbetering bedenken (deelvraag 2)	Verbetering uitvoeren en evalueren (deelvraag 3 en 4)
Onderzoeks-activiteit	<ul style="list-style-type: none"> • Enquête mentoren • Analyse LAKS-enquête 	<ul style="list-style-type: none"> • Literatuurstudie • Analyseren uitkomsten inventarisatie • Instrument voor cyclus 2 ontwerpen 	<ul style="list-style-type: none"> • Interviews mentoren • Enquête leerlingen
Respondent	Mentoren Leerlingen		Mentoren leerlingen

Tabel 2: verdeling van onderzoeksactiviteiten binnen de 2 cycli.

We hebben gekozen voor deze onderzoeksactiviteiten omdat we daarmee veel mensen tegelijk kunnen vragen (enquête) en toch ook de diepte in kunnen gaan (interviews).

3. Verwerking onderzoeksgegevens

In cyclus 1 is een enquête afgenomen onder mentoren.² Deze enquête is digitaal afgenomen met behulp van googleforms. Via de deelschoolleiders is deze herhaaldelijk onder de aandacht gebracht. Uiteindelijk hebben 42 medewerkers (van totaal ca. 150 medewerkers) de vragenlijst ingevuld. De antwoorden op de vragen zijn geordend en geanalyseerd.

In cyclus 1 is ook de LAKS-monitor geanalyseerd. Deze is in 2016 afgenomen en hier zijn ook school-eigen vragen in opgenomen. Vooral deze vragen waren interessant voor dit onderzoek. De resultaten van beide onderzoeksonderdelen zijn kwalitatief beoordeeld. De uitkomsten hebben een signaalfunctie, waarmee we keuzes maken voor een vernieuwing van het mentor- en coachprogramma tijdens de tweede cyclus van het onderzoek.

Aan het eind van cyclus 2 is op 2 manieren informatie verzameld. Enkele mentoren, die het verbetervoorstel hebben uitgevoerd, zijn geïnterviewd. Daarnaast hebben alle leerlingen een enquête ingevuld.³

² De vragen uit de enquête onder mentoren zijn opgenomen in de bijlage.

³ De vragen uit de enquête onder leerlingen zijn opgenomen in de bijlage.

4. Resultaten onderzoek

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek beschreven. De bespreking is geordend aan de hand van de onderzoeksactiviteiten in cyclus 1 en 2.

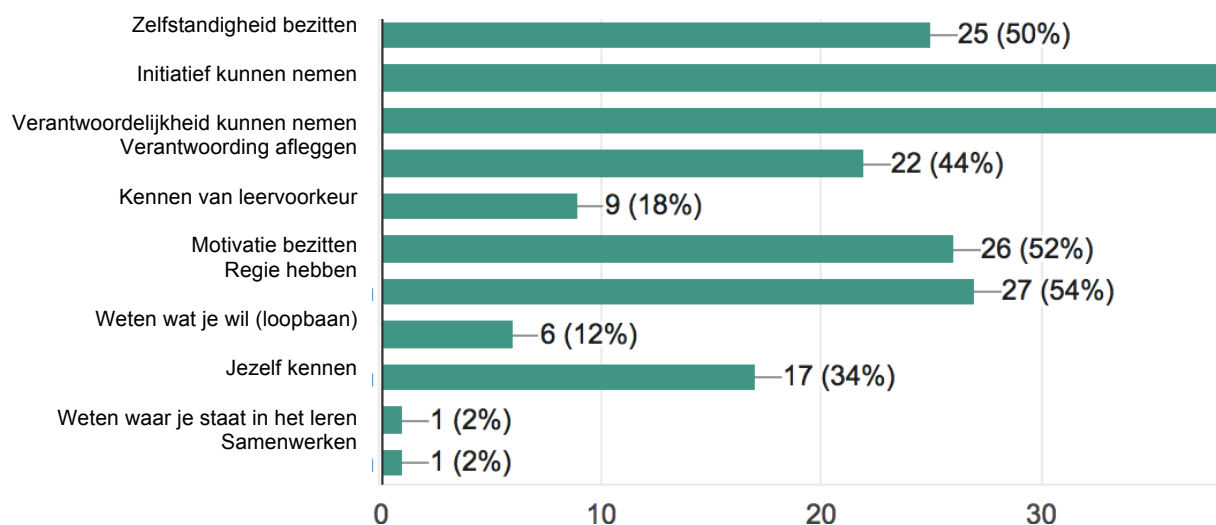
Cyclus 1 (deelvraag 1 en 2)	Cyclus 2 (deelvraag 3 en 4)
<ul style="list-style-type: none"> • Enquête mentoren • Analyse LAKS-enquête • Literatuurstudie eigenaarschap • Ontwerpen instrument voor cyclus 2 	<ul style="list-style-type: none"> • Interviews mentoren • Enquête leerlingen

Tabel 3: onderzoeksactiviteiten per cyclus.

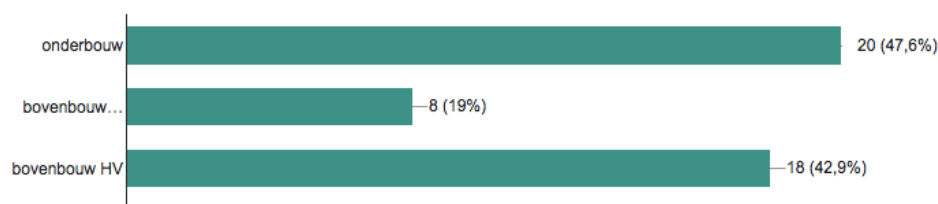
Cyclus 1 (deelvraag 1 en 2)

Enquête mentoren

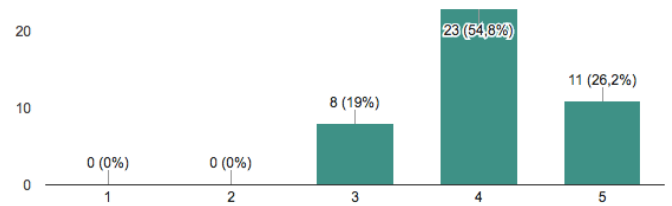
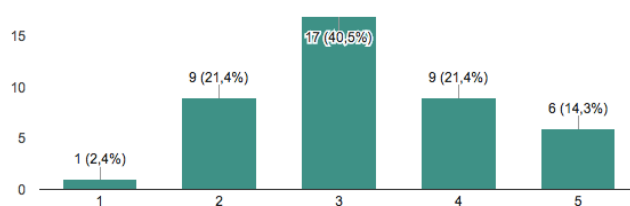
In de enquête onder mentoren/coaches is gestart met de vraag waar ze zelf aan denken bij het woord eigenaarschap. De uitkomsten liggen uiteen, zoals te zien is in onderstaande samenvatting. Geconstateerd kan worden dat initiatief nemen en verantwoordelijkheid nemen en afleggen, als de belangrijkste aspecten van eigenaarschap worden gezien

De meeste reacties uit de enquête komen van medewerkers uit de onderbouw (= leerjaar 1 en 2, vmbo-basis t/m vwo). De stamgroep tijd maakt daar volgens mij een veel belangrijker deel uit van het programma en het programma ligt veel meer vast dan in de bovenbouw, waar de coach meer een begeleidende rol heeft.

In de enquête is onderscheid gemaakt tussen activiteiten tijdens stamgroep- en coachtijd enerzijds en activiteiten rondom het ontwikkelgesprek. Het ontwikkelgesprek vindt twee maal per jaar plaats en dit speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van de leerling. Hij/zij bereidt dit zelf voor en het is een goed moment voor de mentor/coach om eigenaarschap over leren te bevragen bij leerlingen en hen hierbij te ondersteunen. In onderstaand diagram is te zien in welke mate medewerkers op dit moment activiteiten ten behoeve van eigenaarschap bij leerlingen ontplooiën tijdens stamgroep- en coachtijd enerzijds en in de voorbereiding van het ontwikkelgesprek anderzijds. (1 = speelt helemaal geen rol t/m 5 = speelt een grote rol)

Stamgroep-en coachtijd
Gemiddelde = 2,3

Ontwikkelgesprek
Gemiddelde = 4,1

Het onderwerp eigenaarschap bij leren neemt dus kennelijk een belangrijkere plaats in tijdens het ontwikkelgesprek dan in de reguliere stamgroep/coachtijd. Bij de inventarisatie van de activiteiten die worden ondernomen, waarin eigenaarschap onder de aandacht gebracht wordt, vielen mij de volgende zaken op:

- Tijdens **1-op-1 gesprekken** tussen mentor en leerling, zoals de ontwikkelgesprekken die ten minste 2 keer per jaar plaatsvinden, maar ook korte gesprekken tussentijds, wordt er door de medewerkers het meeste aandacht besteed aan eigenaarschap (dit wordt 14 keer genoemd in de enquête)
- Verder wordt ook vaak **scrummen/plannen** genoemd (13 keer genoemd). Leerlingen mogen voor een periode van meestal een week een plan maken hoe ze stamgroep-coachtijd willen invullen. Aan het eind leggen ze verantwoording af bij de mentor/coach.
- Tot slot wordt er veel **gereflecteerd** in stamgroep- en coachtijd (11 keer genoemd): terugblikken op het geleerde, op werkhouding, op doel en wat je bereikt hebt, wat beter kan, enzovoorts. De vorm waarin dit gebeurt is heel divers: presentatie over leren (PoL) aan het eind van het jaar, uitwisselen van leertechnieken, portfolio bijwerken.

Op de vraag of er behoefte is aan lesmateriaal dat mentoren/coaches kunnen gebruiken, antwoordt 67% bevestigend.

Analyse LAKS-enquête

Bij de analyse van de LAKS-monitor heb ik gekeken naar vragen die aansluiten bij eigenaarschap over leren. Opvallend resultaat is dat we op typische IJburgcollege-onderdelen niet hoger scoren dan landelijk gemiddeld. Dus óf we doen niet de dingen die we zeggen, of we weten ze niet genoeg onder woorden te brengen naar onze leerlingen, waardoor zij ze niet herkennen.

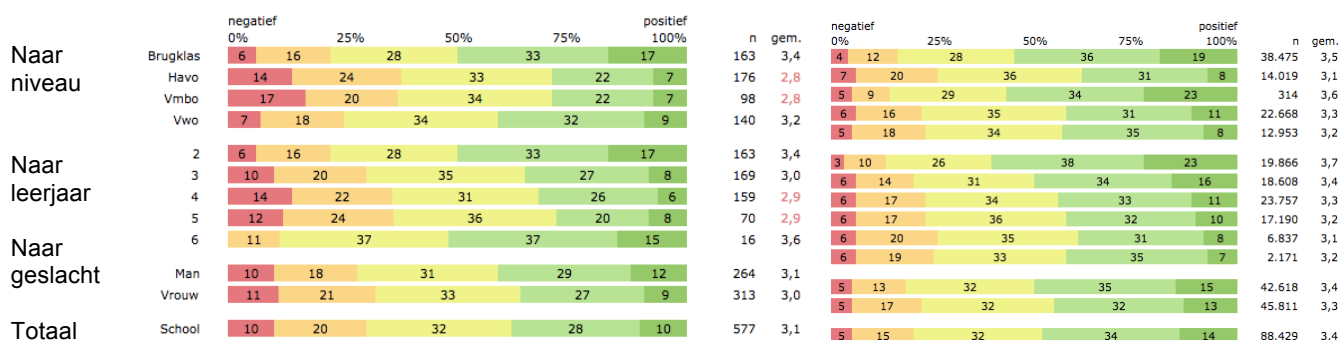
Vraag		Gemiddelde score IJburg College 1
Hoe tevreden ben je over jouw mentor/coach	<p>ontevreden 0% 25% 50% 75% tevreden 100%</p> <p>5 6 15 32 43</p>	4,0 (3,9 ⁴)
Ben je tevreden over de begeleiding in de mentor-/coachgroep?	<p>heel ontevreden 0% 25% 50% 75% heel tevreden 100%</p> <p>5 5 23 37 30</p>	3,8 (n.v.t.)
Word je door school uitgedaagd om je best te doen?	<p>te weinig 0% 25% 50% 75% voldoende 100%</p> <p>9 16 29 33 12</p>	3,2 (3,4)
Weet je waarom je iets moet leren?	<p>nooit 0% 25% 50% 75% altijd 100%</p> <p>5 13 30 36 15</p>	3,4 (3,6)
Kan je meepraten over wat je moet leren?	<p>nooit 0% 25% 50% 75% altijd 100%</p> <p>5 10 30 42 13</p>	3,5 (3,6)
Hoe tevreden ben je over de mogelijkheid om naast de normale vakken ook extra vakken of activiteiten te doen om je te ontwikkelen?	<p>ontevreden 0% 25% 50% 75% tevreden 100%</p> <p>16 17 36 24 7</p>	2,8 (3,2)
Ben je tevreden over het werken met studiewijzers?	<p>heel ontevreden 0% 25% 50% 75% heel tevreden 100%</p> <p>4 7 26 43 21</p>	3,7 (n.v.t.)
Hoeveel moeite heb je met het werken op het leerplein, alleen en met anderen?	<p>heel veel moeite 0% 25% 50% helemaal geen moeite 75% 100%</p> <p>4 9 23 31 33</p>	3,8 (n.v.t.)
In hoeverre ben je het eens met de kwaliteiten van onze leergemeenschap?	<p>zeer oneens 0% 25% 50% 75% zeer eens 100%</p> <p>8 11 39 33 9</p>	3,2 (n.v.t.)
Ben je tevreden over het werken met een generale voor een finale?	<p>heel ontevreden 0% 25% 50% 75% heel tevreden 100%</p> <p>5 8 26 35 25</p>	3,7 (n.v.t.)

⁴ De score tussen haakjes geeft het landelijk gemiddelde weer. Bij n.v.t. is er geen landelijk gemiddelde, omdat het dan een schooleigen vraag betreft.

De scores zijn lager in de bovenbouw havo en vmbo, leerjaar 4 en 5. Er is nauwelijks verschil tussen man en vrouw.

IJburgcollege

Landelijk

Literatuurstudie eigenaarschap

Aan het eind van cyclus 1 is een literatuurstudie uitgevoerd, om na te gaan wat er al bekend was over eigenaarschap over leren en hoe dit te bevorderen. Een overzicht van de geraadpleegde literatuur is te vinden in de literatuurlijst. De uitkomsten van deze studie zijn meegenomen bij het uitdenken van het verbeterinstrument, dat in cyclus 2 wordt ingezet.

WAT is eigenaarschap over leren?

Leerlingen staan aan het stuur van hun eigen leerproces, ze leren waarbij ze zelfstandig en met verantwoordelijkheid de sturing voor het eigen leerproces ter hand nemen.

WAAROM is eigenaarschap over leren belangrijk?

- Het bevordert de motivatie van de lerende
- Het vergroot de leeropbrengst
- Het bevordert leerprestaties

HOE kan je eigenaarschap over leren vormgeven?

Geef leerlingen keuzevrijheid op het gebied van

- **organisatie**: groepje kiezen, evaluatieprocedure kiezen, verantwoordelijkheid laten nemen voor deadlines, meedenken en meebeslissen over regels, plaats in de klas zelf laten kiezen
- **procedures**: lesmateriaal kiezen, de manier waarop competentie kan worden getoond zelf laten kiezen, overleggen van hun behoeften
- **cognitief**: meerder oplossingen op problemen bespreken en aanmoedigen, minder aan het woord als docent, veel luisteren, stel vragen

Ontwerp van instrument voor cyclus 2

Aan het eind van cyclus 1 heb ik met de input zoals hierboven beschreven (enquête mentoren, analyse LAKS-enquête en literatuurstudie) een instrument ontworpen. De literatuur richtte mij op een instrument waar leerlingen keuzevrijheid zouden ervaren. De feedback van collega's had me al doen besluiten om een opdracht voor stamgroep/ochtijd te ontwikkelen. Uiteraard wilde ik me de opdracht ook aansluiten bij de missie en visie van het IJburg College, waardoor ik een betekenisvolle opdracht heb ontworpen. Omdat er in meerdere stam- en coachgroepen al gewerkt werd met scrum, heb een instrument gemaakt, gebaseerd op eduScrum⁵. Dit is een overkoepelende methodiek voor efficiënte en effectieve samenwerking. Leerlingteams werken hierin zelfgestuurd aan een contextrijke opdracht, die ze van de docent ontvangen. De docent is behalve opdrachtgever enkel begeleider en beoordelaar. Bij scrum zijn er dus 2 partijen, de productowner en de leerlingteams.

Productowner = mentor/coach/docent	Leerlingteams
<ul style="list-style-type: none">• bepaalt wat er geleerd moet worden• bewaakt en verbetert de kwaliteit van de vakmatige leerresultaten• toetst en beoordeelt de vakmatige leerresultaten• geeft een contextrijke opdracht, waar de teams gedurende een vooraf vastgesteld periode mee aan de slag gaan	<ul style="list-style-type: none">• bestaan uit 4 leerlingen (+/- 1), waaronder 1 eduscrummaster, verantwoordelijk voor het planningsbord• worden door de leerlingen zelf samengesteld• zijn zelfsturend• zijn bij voorkeur multidisciplinair

Tabel 4: taken bij eduScrum

De contextrijke opdracht maakt een belangrijk deel uit van eduscrum. Omdat we ons instrument in stamgroep/coachtijd willen inzetten, ben ik tot de volgende opdracht gekomen:

“Hoe overleef je het IJburg College?”

De opdracht werd als volgt aan de leerlingen gepresenteerd:

*We hebben iets van jullie nodig, iets wat jullie als geen ander het beste weten. Volgend schooljaar komen de nieuwe 1^e-jaars, zij hebben een keuze gemaakt voor het IJburg College.
Wat hebben zij nodig om de brugklas te overleven?⁶
Welke eigenschappen zijn handig hier op het IJburg College?
Denk hierbij ook eens aan andere scholen, van je vrienden of vriendinnen. Wat gaat daar anders?
We willen heel graag iets laten zien bij de introductiedagen van de nieuwe 1e jaars. (Film, Lino, Padlet, Pinterest, Poster, ..) en dit gaan jullie maken.
Je krijgt hier 2 lange stamgroeptijden voor.*

⁵ Zie voor meer informatie: <http://eduscrum.nl/>

⁶ We hebben de opdracht ook bij 3^e jaars leerlingen uitgetest. Zij bedachten wat een huidige 2^e-jaars nodig heeft om de 3^e klas te overleven. Omdat deelschool onderbouw op het IJburgcollege 1^e en 2^e klas behelst, is de overstap naar de 3^e klas voor veel kinderen alsof ze weer opnieuw in de brugklas komen. De vraag bij de opdracht aan de 3^e jaars leerlingen was: hoe overleef je de 3^e klas van het IJburg College?

Vervolgens mochten de leerlingen zelf teams van 4 maken, een teamleider aanstellen die verantwoordelijk is voor het planbord⁷ en aan de slag gaan. Het idee was dat ze zich volledig zelf zouden sturen op inhoud, taakverdeling en beschikbare tijd. Alle taken werden bijgehouden op een planbord, dat in de klas opgehangen werd. Zo konden teams van elkaar de voortgang bekijken. De mentor/coach mocht hierin niet sturen.

Cyclus 2 (deelvraag 3 en 4)

De opdracht is zowel in 3^e-jaars coachgroepen uitgevoerd als in de onderbouw. In de onderbouw spreken we van een mentor, in de bovenbouw (vanaf leerjaar 3) van een coach.

Interviews mentoren/coaches

Uit de interviews met de mentoren/coaches bleek hoe lastig het voor sommigen was om niet in te grijpen. Het was de bedoeling om enkel de opdracht te uit te leggen en de leerlingen daarna alles zelf te laten doen, vanaf het samenstellen van de groepjes tot en met het eindproduct. Het was de neiging van velen om toch te sturen, bijvoorbeeld als een groepje niet verder kwam, of niet verder wilde.

In de interviews heb ik gevraagd naar

- leerlinggedrag: wat doet een leerling met gegeven eigenaarschap
- docentgedrag: wat doet een docent als hij eigenaarschap verleent en waar loopt hij tegenaan
- verbeteringen van de opdracht

In onderstaande tabel de samenvatting van mijn bevindingen.

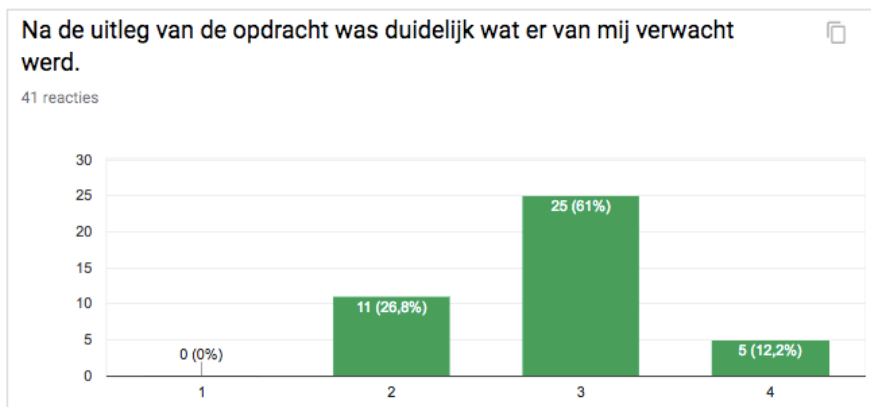
	Onderbouw (1 ^e en 2 ^e jaars)	3HV-groepen
Leerlinggedrag (wat zag de mentor/coach de leerling doen?)	<ul style="list-style-type: none"> • Weinig vragen over HOE zullen we het doen? • Ze gingen vanzelf aan het werk • Ze hadden er zin in • Bijsturen ging vanzelf • Ze gingen vanzelf aan de slag • Ze hadden veel energie 	<ul style="list-style-type: none"> • Het idee van de opdracht vonden ze best leuk, maar in de afwerking waren ze wat gemakkelijk. • Leerlingen wisten veel van het onderwerp, en dit zorgde er voor dat ze wat betreft het eindproduct zich er makkelijk vanaf maakten (presentatie of poster)
Docentgedrag (waar liep de mentor/coach tegenaan?)	<ul style="list-style-type: none"> • Lastig om niet in te grijpen • Bijsturen op randvoorwaarden (waar ga je filmen, wanneer ben je terug) • Vertellen dat ze niet het doel moesten vergeten 	Lastig om niet in te grijpen
Verbeteringen	<ul style="list-style-type: none"> • Eisen toevoegen aan eindproduct • Aan het werk zijn ging goed, eindproduct valt tegen • 1^e jaars basis/kader stelden vaker de vraag: "wat wil je van me?" wat wordt er van mijn verwacht? 	<ul style="list-style-type: none"> • Consequentie aan koppelen (vergelijkbaar met tip uit onderbouw): nu konden leerlingen ermee wegekomen door weinig te doen • Meer belang voor de leerlingen aan toevoegen. "what's in it for me?"

⁷ Voor een voorbeeld van een planbord verwijs ik naar bijlage 2.

	<ul style="list-style-type: none"> • weinig eigenaarschap over eindproduct. Wellicht meer als leerlingen betrokken worden bij de presentatie aan nieuwe 1^e jaars • Check inbouwen door begeleider nadat groepjes plan hebben gemaakt. Nu was er 1 groepje dat het doel van de opdracht uit het oog verloren had. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eerder in het jaar plannen, leerlingen waren moe en minder gemotiveerd
--	---	--

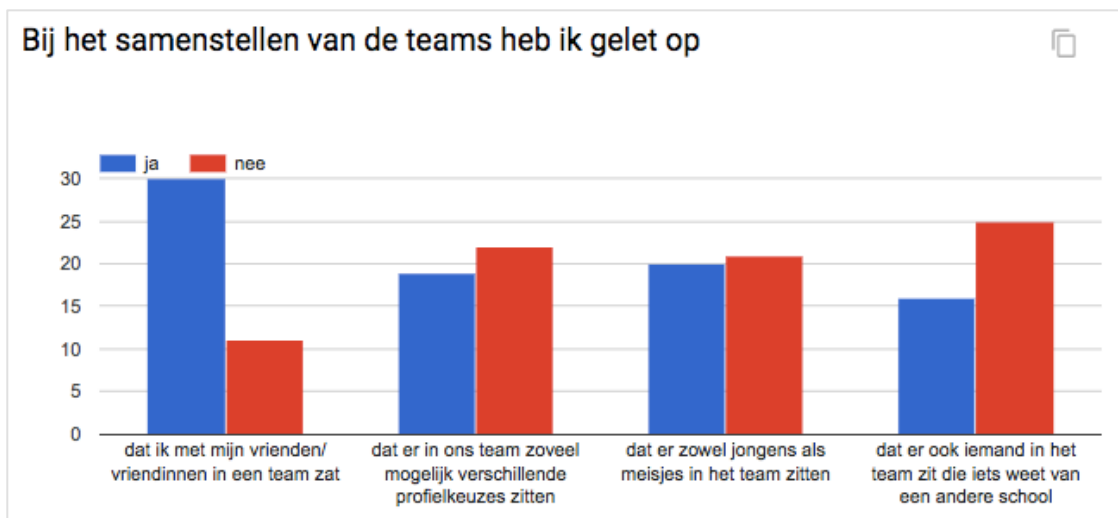
Enquête leerlingen

Bij de enquête onder leerlingen na afloop van de opdracht heb ik eerst geïnventariseerd of de opdracht duidelijk was. (1= helemaal niet tot 5= helemaal wel)

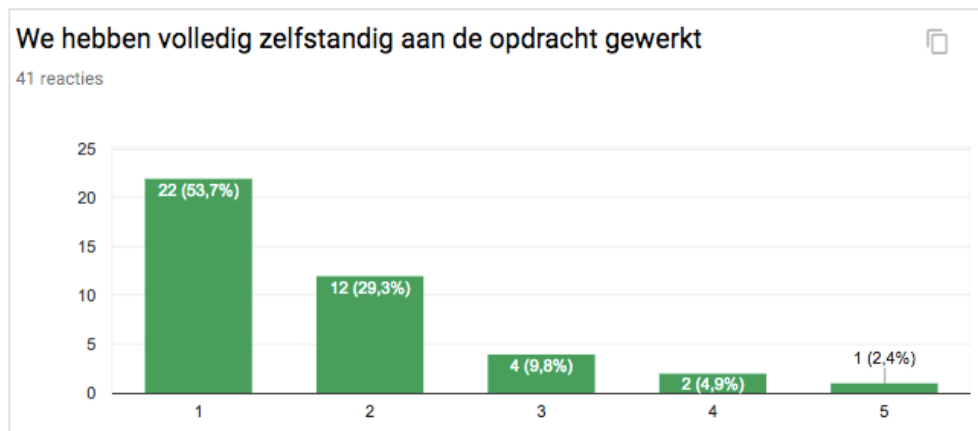

Bij het samenstellen van de teams mocht de mentor/coach niet sturen (om zoveel mogelijk eigenaarschap te creëren) Ik heb de mentoren/coaches wel gezegd dat ze kunnen noemen hoe *handig* het is als een team heel divers is (in niveau, in leerstijl, etc.)

Hieronder is te zien hoe de leerlingen de teams hebben samengesteld. Wat opvalt is dat er, doordat er geen sturing vanuit de mentor/coach werd gegeven, best veel leerlingen de teams hebben samengesteld op vriend/vriendin en minder op diversiteit.

De mentor/coach had enkel een rol in het uitleggen van de opdracht en stuurde niet onderweg. In onderstaand diagram is te zien hoe de leerlingen dit ervaren hebben. (1= helemaal wel, 5 = helemaal niet)

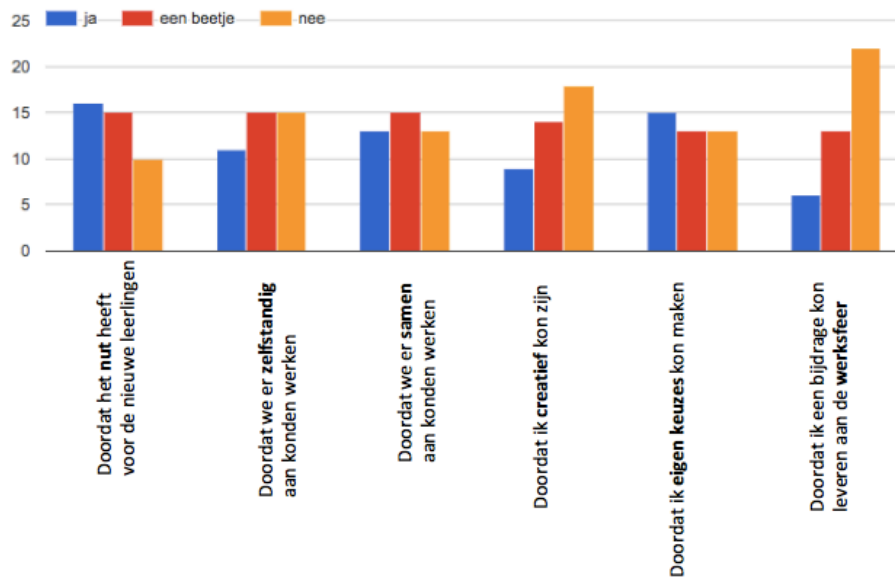

Ik heb de leerlingen gevraagd wat ze geleerd hebben van de opdracht (open vraag) Hieronder een rangschikking van hun relevante antwoorden.

Geleerde vaardigheden tijdens de opdracht	Frequentie
Organiseren en plannen	14
Taken verdelen	7
Presenteren	5
Reflecteren	5
Overleggen	3
Inventariseren	2
Samenwerken met mensen die geen vrienden zijn	2
Onderbouwen	1

Ik heb de leerlingen ook gevraagd wat hen motiveerde om aan de opdracht te werken.

Ik werd gemotiveerd om aan deze opdracht te werken

Tot slot heb ik de leerlingen enkele vragen gesteld over hun leervoorkeur.

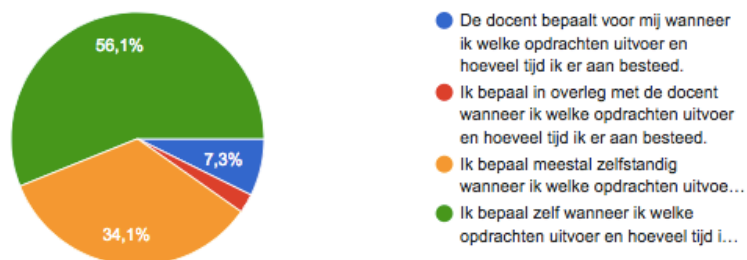
HOE leer jij?

41 reacties

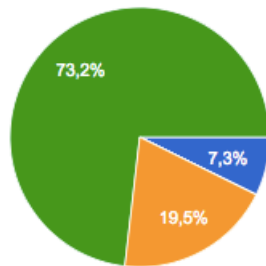
WANNEER leer ik?

41 reacties

WAAR leer ik?

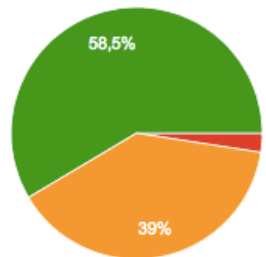
41 reacties

- De docent maakt een keuze op welke plek ik moet werken.
- Ik heb de docent nodig om te kiezen op welke plek ik ga werken.
- Ik maak meestal zelf een keuze op welke plek ik wil werken en soms helpt de docent mij bij die keuze.
- Ik maak een keuze op welke plek ik werk en kom op de gekozen plek ook goed tot werken.

Met WIE leer ik?

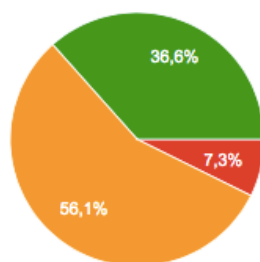
41 reacties

- De docent bepaalt met wie ik samenwerk zodat ik mijn doelen kan halen.
- Ik overleg met de docent met wie ik het beste kan samenwerken om mijn doelen te behalen.
- Ik kies meestal degenen met wie ik samenwerk. Soms kies ik meer op...
- Ik kies doelgericht degenen met wie ik samenwerk om daarmee mijn doele...

Hoe maak ik mijn keuzes?

41 reacties

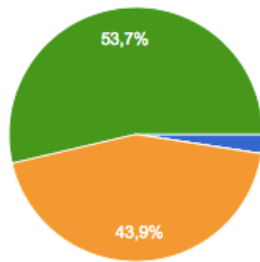

- Ik maak keuzes maar kan deze niet onderbouwen.
- Ik kan de keuzes die ik gemaakt heb soms onderbouwen.
- Ik kan de keuzes die ik gemaakt heb meestal onderbouwen.
- Ik kan de keuzes die ik gemaakt heb altijd onderbouwen.

De gevolgen van mijn keuzes

41 reacties

- Ik word vaak verrast door de gevolgen van mijn keuzes.
- Ik heb de docent nodig om de gevolgen van mijn keuzes te overzien.
- Ik overzie de gevolgen van mijn keuzes meestal maar soms word ik ook nog verrast door de gevolgen v...
- Ik kan de gevolgen van mijn keuzes vooraf goed inschatten en overzie en accepteer de gevolgen van mijn ke...

5. Conclusie

leerlingen in de onderbouw aan het werk met de opdracht: hoe overleef ik de brugklas?

De onderzoeksvraag in fase 2 was:

“In welke mate draagt het mentor- en coachprogramma op het IJburg College bij aan het vergroten van eigenaarschap bij leerlingen en hoe kunnen we dit verder ontwikkelen?”

Deelvraag 1: In welke mate draagt het huidige mentor- en coachprogramma bij aan het vergroten van eigenaarschap bij leerlingen?

De mentoren zien initiatief nemen, en verantwoordelijkheid nemen/verantwoording afleggen, als de belangrijkste aspecten van eigenaarschap van leerlingen. Dit sluit aan bij de bevindingen uit het literatuuronderzoek. Volgens de mentoren heeft eigenaarschap op het IJburg College vooral een plaats in het ontwikkelgesprek, dat ten minste 2 keer per jaar met leerling, mentor en ouder(s) gevoerd wordt. In de stamgroep/coachtijd heeft het geen plaats in de zin dat het geleerd kan worden, dat er les in gegeven wordt. In 1-op-1 gesprekken komt het wel naar voren.

Uit de analyse van de LAKS-monitor blijkt dat het bij leerlingen niet of nauwelijks opvalt, dat we ook andere doelen hebben naast het reguliere onderwijs. Hieruit kunnen we concluderen dat er ruimte is voor verbetering van het programma.

Deelvraag 2: Welke verbeteringen kunnen we aanbrengen aan het mentor- en coachprogramma?

Aan de hand van de uitkomsten van de literatuurstudie en de enquêtes uitgevoerd voor deelvraag 1, is een interventie bedacht in de vorm van de opdracht “hoe overleef je de brugklas”.

Deelvraag 3: In welke mate hebben verbeteringen binnen het mentor- en coachprogramma de mentor/coach geholpen om de leerling te ondersteunen in het vergroten van eigenaarschap?

De opdracht “Hoe overleef je de brugklas” die ik als interventie heb onderzocht in het mentor/coachprogramma beoogt bij te dragen aan eigenaarschap. Het laat de leerlingen volledig vrij in de planning en uitvoering ervan. Leerlingen geven ook aan dat zij door de opdracht hebben geleerd om te organiseren, plannen en taken te verdelen. Deze vrijheid voor leerlingen was tegelijk wat het voor de mentoren/coaches lastig maakte om te begeleiden, omdat ze niet konden sturen. Er was voor de leerling geen consequentie aan het voltooien van de opdracht, dus de mentor/coach had weinig middelen in handen om de opdracht tot een goed einde te brengen, als een groep minder gemotiveerd was. (→ aanbeveling 1)

Voor de leerlingen kwam de meeste motivatie voor deze opdracht uit het feit dat het nut had voor de andere leerlingen (omdat ze zich zo goed konden herinneren dat ze zelf behoefte hadden gehad aan deze informatie) Daarnaast motiveerde hen ook dat ze zelf keuzes konden maken.

Deelvraag 4: In welke mate is er in het mentor- en coachprogramma sprake van differentiële leerbehoeften tussen enerzijds leerlingen op havo/vwo-niveau en anderzijds

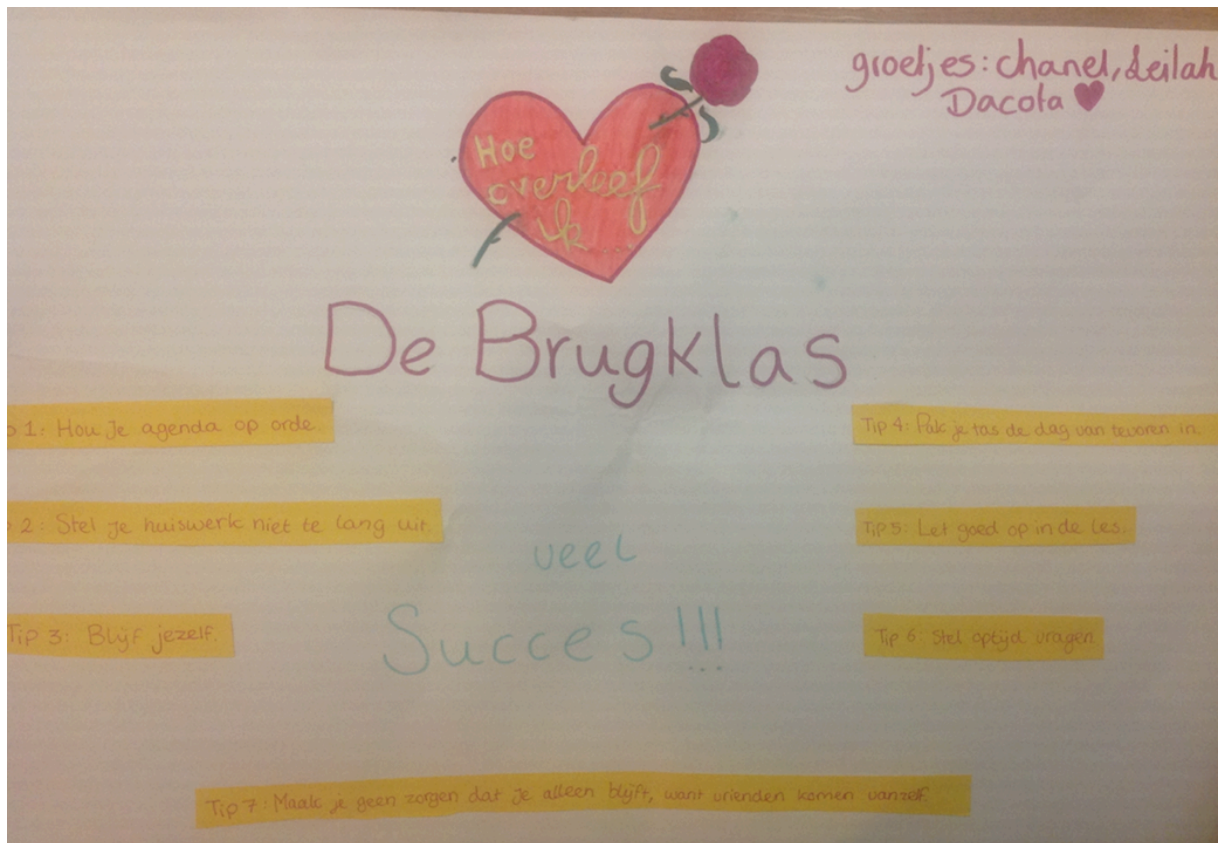
In de opdracht was niet gedifferentieerd op niveau. Opvallend was dat leerlingen van basis/kader vaker de vraag aan de mentor stelden wat er van hen verwacht werd. Ze hadden meer behoefte aan sturing wat betreft de eisen aan het eindproduct. Naast het feit dat de behoefte aan sturing verschilt, zijn er weinig verschillen waargenomen tussen de verschillende niveaus.

Conclusie:

Met name in de 1-op-1 gesprekken is het mentoraat op het IJburg College van enorme toegevoegde waarde. We bereiken erg veel in het intensieve en persoonlijke contact tussen mentor/coach en leerling. Op basis van het onderzoek zijn een aantal aanbevelingen geformuleerd:

Aanbevelingen

1. Er is een spanning tussen eigenaarschap voor leerlingen en sturing door de mentor/coach: het een lijkt het ander uit te sluiten. Dit zorgde ervoor dat mentoren/coaches zich soms onthand voelden: ze wilden wel ingrijpen, maar mochten dit niet in het kader van de interventie ter bevordering van eigenaarschap. Ze gaven aan dat het gemakkelijker voor hen zou zijn als er externe factoren zouden zijn die de leerling zouden sturen (bijvoorbeeld een beoordeling), maar tegelijkertijd is weer de spanning voelbaar met eigenaarschap.
2. Terugkijken op de enquête in cyclus 1, zijn er een aantal verbeteringen in de vragen door te voeren. De vragen zijn alleen op de medewerker gericht en niet op leerlinggedrag. Denk hierbij aan vragen in de trant van: Wat zie je bij leerlingen als hun eigenaarschap versterkt? Daarnaast zijn enkele vragen suggestief, waardoor de uitkomsten vertekend kunnen zijn. Voorbeeld: heb je behoefte aan lesmateriaal?
3. De leerlingen in 3HV hebben hun werk zelf gepresenteerd aan de, toen nog, 2^e-jaars. Dit hebben de onderbouwleerlingen om praktische redenen niet gedaan. Het was ook voor deze leerlingen goed geweest om zodoende meer eigenaarschap over het eindproduct te creëren. Nu hadden ze het gevoel: “we leveren wat in, en dat zien we nooit meer terug.”

voorbeeld van een eindproduct van een groep uit de onderbouw (poster)

Literatuurlijst

G. Blikmans, E. van den Berg, 'Open opdrachten in het studiehuis: bouwstenen voor een didactiek voor metacognitieve vaardigheden', *Tijdschrift voor lerarenopleiders* 34:3 (2013) 67-76.

A. Delhij, R. van Solingen, W. Wijnands, De eduScrumgids. De regels van het spel. http://eduscrum.nl/file/CKFiles/De_EduScrumgids_Nederlands_1.2.pdf (datum geraadpleegd 29 oktober 2017).

D. Kostons, A.S. Donker & M. Opdenakker, Zelfgestuurd leren in de onderwijspraktijk. Een kennisbasis voor effectieve strategie-instructie (Groningen: Gion Onderzoek/onderwijs 2014).

A. van Loon, *Motivated Learning: Balancing Between Autonomy and Structure* (Proefschrift Open Universiteit, Heerlen 2013).

C. R. Stefanou e.a., 'Supporting Autonomy in the Classroom: Ways Teachers Encourage Student Decision Making and Ownership', *Educational Psychologist* 39:2 (2004) 97-110.

Bijlagen

Bijlage 1: Vragenlijst mentoren cyclus 1

Uitleg bij vragenlijst

Als je als leerling weet wat je wil en waar je goed in bent (met andere woorden, als je meer eigenaarschap hebt over je leerproces), kan je als leerling waarschijnlijk een hogere leeropbrengst halen. Mede daarom hebben we op het IJburg College een intensief mentoraat, waar persoonlijke ontwikkeling centraal staat.

Met deze enquête wil ik inventariseren wat wij op het IJburg College doen tijdens stamgroep-/coachtijd om leerlingen een stapje verder te helpen in het vergroten van eigenaarschap over hun leerproces. Dit doe ik in het kader van een onderzoek over toekomstgericht onderwijs, waar het IJburg College samen met negen scholen in Nederland aan meedoet.

Met de uitkomsten van deze enquête ga ik inventariseren waar jullie behoeften liggen voor verdere ondersteuning.

De vragenlijst is bedoeld voor diegenen die een vaste stam- of coachgroep hebben (of hebben gehad). Het invullen van de enquête neemt ongeveer 10-15 minuten in beslag.

Alvast ontzettend bedankt voor je medewerking.

Waar denk je aan bij 'eigenaarschap over leren'? (meerdere antwoorden mogelijk)

- zelfstandigheid bezitten
- initiatief kunnen nemen
- verantwoordelijkheid kunnen nemen
- verantwoording afleggen
- kennen van leervoorkeur
- motivatie bezitten
- regie hebben
- weten wat je wil (loopbaan)
- jezelf kennen
- Anders...

In welke deelschool ben jij mentor/coach? (meerdere antwoorden mogelijk als je in je loopbaan geswitcht bent van deelschool)

- onderbouw
- bovenbouw VMBO
- bovenbouw HV
- Anders...

De volgende vragen gaan over stamgroep-/coachtijd

In welke mate besteed je op dit moment in stamgroep-/coachtijd aandacht aan eigenaarschap van leren bij jouw leerlingen?

	1	2	3	4	5	
helemaal niet	☐	☐	☐	☐	☐	bijna dagelijks

Wat voor activiteiten zijn er in jouw stamgroep-/coachtijd waardoor leerlingen eigenaarschap over hun leerproces kunnen vergroten?

Tekst lang antwoord

⋮

Wat voor activiteiten zijn er in jouw stamgroep-/coachtijd waardoor leerlingen meer initiatief kunnen leren nemen?

Tekst lang antwoord

Wat voor activiteiten zijn er in jouw stamgroep-/coachtijd waardoor leerlingen hun leervoorkeur kunnen ontdekken?

Korte antwoordtekst

Wat zou je als mentor/coach willen leren om leerlingen beter te kunnen begeleiden in het vergroten van eigenaarschap over leren?

Tekst lang antwoord

Heb je behoefte aan lesmateriaal/opdrachten die je kunt gebruiken in stamgroep-/coachtijd om eigenaarschap bij leerlingen te vergroten?

- ja
- nee
- Anders...

De volgende vragen gaan over het ontwikkelgesprek dat je als mentor/coach met je leerlingen voert

In hoeverre speelt eigenaarschap over leren een rol in het ontwikkelgesprek dat je als mentor/coach met leerlingen voert?

	1	2	3	4	5	
speelt helemaal geen rol	☐	☐	☐	☐	☐	speelt een grote rol

...

Hoe besteed je als mentor/coach in de VOORBEREIDING van het ontwikkelgesprek aandacht aan eigenaarschap over leren?

Tekst lang antwoord

Hoe besteed je als mentor/coach TIJDENS het ontwikkelgesprek aandacht aan eigenaarschap?

Tekst lang antwoord

Bijlage 2: Planbord

Hoe overleef je de brugklas??

Team Ieder vakje in deze kolom is voor een team, schrijf hierin de namen van de teamleden.	Taken Schrijf iedere taak op een aparte post-it, met de naam van de uitvoerder erbij	Mee bezig Verschuif de post-it naar deze kolom als je met de taak begonnen bent	Afgerond Verschuif de post-it naar deze kolom als taak afgerond is

bijlage 2a: format planbord

Hoe overleef je de brugklas??

ijburg collage

Team <small>voor elke in deze kolom is voor een team, schrijf hierin de namen van de teamleden.</small>	Taken <small>schrijf iedere task op een aparte post-it, met naam van de</small>	ij <small>post-it naar deze kolom als je met de aan bent</small>	Afgerond <small>verplaats de post-it naar deze kolom als team afgerond is</small>
Sergio Ayoub Justin Nasim	<p>Post-it 1: Ayoub: - voetbal - basket bal - hockey</p> <p>Post-it 2: Nasim: - tennis - tennis - tennis - tennis</p> <p>Post-it 3: Sergio: - (pude mee) - brugjes</p>		
Rooya Pearl Liselot	<p>Post-it 1: Rooya: heel groot had ope ik zitje college schreef</p> <p>Post-it 2: Pearl: De punten bedenken</p>		
John Muts Polat	<p>Post-it 1: John: de hiel</p> <p>Post-it 2: Muts: wat je wel moet doen</p> <p>Post-it 3: Polat: wat je niet moet doen</p> <p>Post-it 4: IDEE: een poster maken met wat je wel en niet moet doen.</p>		
Thimo Seveino Sam	<p>Post-it 1: Thimo: - films - films - films - films</p> <p>Post-it 2: Seveino: - films - films - films - films</p> <p>Post-it 3: Sam: - films - films - films - films</p>		
Hind Yasmina Safae	<p>Post-it 1: Hind: - films - films - films - films</p> <p>Post-it 2: Yasmina: - films - films - films - films</p> <p>Post-it 3: Safae: - films - films - films - films</p>		
Dacota Chanel Leilah Kenza	<p>Post-it 1: Dacota: powerpoint maken</p> <p>Post-it 2: Chanel: - films - films - films - films</p> <p>Post-it 3: Leilah: - films - films - films - films</p> <p>Post-it 4: Kenza: - films - films - films - films</p>		

Bijlage 2b: planbord groep uit de onderbouw

Team Ieder vakje in deze kolom is voor een team hiervan de namen van de teamleden.	Tabel	bezig Blijf de post-it naar deze kolom als je met de begonnen bent	Afgelond Verhuis de post-it naar deze kolom als taak afgerond is
Kay, Alan, Job, ARUN	buiten spelen levens tijd geven vertel wat hij niet kan doen en denkt	Finnes Dante was de vader van de reis Pauze - 10 minuten	
NOAH Joule SAMMUEL SANI	Samuel / Sales = Poster maken San / Sacht = Presentatie bij posters bedenken	Presentatie met sterke woorden van wat je moet kennen in de 3e.	
Isabella Robin Alia Valke	vragen en overlevings tips bedenken tips tips op leuke manier overbrengen		
Safae Jelle Steera	Joelle, Steera & Safae - KAPLOT - Presentatie Sofae	D-Safae 15 min	

Bijlage 2c: planbord groep uit de 3e klas. Te zien is hoe de post-its verschuiven als er aan een taak begonnen is.

Bijlage 3: Vragenlijst leerlingen cyclus 2

Uitleg bij vragenlijst

Je hebt in stamgroeptijd gewerkt aan de opdracht: "hoe overleef je de brugklas?" Dit heb je gedaan zodat we de nieuwe 1^e-jaars straks van goede informatie te voorzien.

Met deze enquête willen we graag weten hoe je de opdracht ervaren hebt.

Er is geen goed of fout antwoord, met de uitslag van deze enquête kijken we wat we kunnen verbeteren aan de opdracht.

Bedankt voor het invullen/

In welke klas zit je?

1e klas

2e klas

Op welk niveau volg je de meeste van jouw vakken?

vmbo

havo/vwo

⋮

Ik ben een

jongen

meisje

Na de uitleg van de opdracht was duidelijk wat er van mij verwacht werd.

	1	2	3	4	
helemaal niet	☐	☐	☐	☐	helemaal wel

We mochten zelf teams maken

ja

nee

Bij het samenstellen van de teams heb ik gelet op

	ja	nee
dat ik met mijn vrienden/vriendinnen in een team zat	☐	☐
dat er in ons team zoveel mogelijk verschillende profielkeuzes zitten	☐	☐
dat er zowel jongens als meisjes in het team zitten	☐	☐
dat er ook iemand in het team zit die iets weet van een andere school	☐	☐

Omschrijf kort hoe jullie de BRAINSTORM voor het eindproduct hebben aangepakt

Korte antwoordtekst

...

Toen we een idee hadden, hebben we de taken verdeeld

- ja
- nee

Bij het verdelen van de taken hebben we gebruik gemaakt van het planbord

- ja
- nee

We hebben volledig zelfstandig aan de opdracht gewerkt

	1	2	3	4	5	
ja, volledig	☐	☐	☐	☐	☐	nee, we werden veel geholpen door onze coach

Welke VAARDIGHEDEN heb je geleerd tijdens het uitvoeren van deze opdracht? (denk aan plannen, organiseren, ...)

Tekst lang antwoord

Ik werd gemotiveerd om aan deze opdracht te werken

	ja	een beetje	nee
doordat het nut heeft voor de nieuwe 1e jaars	☐	☐	☐
doordat we er zelfstandig aan werkten	☐	☐	☐
doordat we er samen aan konden werken	☐	☐	☐
doordat ik creatief kon zijn	☐	☐	☐
doordat ik eigen keuzes kon maken	☐	☐	☐
doordat ik zelf een bijdrage kon leveren aan de werksfeer	☐	☐	☐
omdat ik het zelf erg gemist heb, toen ik van de 2e naar de 3e ging	☐	☐	☐

Hieronder volgen een aantal vragen die gaan over HOE JIJ LEERT

HOE leer jij? *

- Mijn docent bepaalt de volgorde van de opdrachten.
- Ik bepaal samen met de docent de volgorde van de opdrachten.
- Ik bepaal meestal zelf aan welke opdrachten ik (eerst) ga werken en soms vraag ik daarbij nog de hulp van de docent.
- Ik maak zelf een keuze aan welke opdracht ik (eerst) werk en ik kan deze keuze onderbouwen.

WANNEER leer ik? *

- De docent bepaalt voor mij wanneer ik welke opdrachten uitvoer en hoeveel tijd ik er aan besteed.
- Ik bepaal in overleg met de docent wanneer ik welke opdrachten uitvoer en hoeveel tijd ik er aan besteed.
- Ik bepaal meestal zelfstandig wanneer ik welke opdrachten uitvoer en hoeveel tijd ik er aan besteed. Zo nodig vraag ik
- Ik bepaal zelf wanneer ik welke opdrachten uitvoer en hoeveel tijd ik er aan besteed en ik haal daarmee mijn gestelde

WAAR leer ik?

- De docent maakt een keuze op welke plek ik moet werken.
- Ik heb de docent nodig om te kiezen op welke plek ik ga werken.
- Ik maak meestal zelf een keuze op welke plek ik wil werken en soms helpt de docent mij bij die keuze.
- Ik maak een keuze op welke plek ik werk en kom op de gekozen plek ook goed tot werken.

Met WIE leer ik?

- De docent bepaalt met wie ik samenwerk zodat ik mijn doelen kan halen.
- Ik overleg met de docent met wie ik het beste kan samenwerken om mijn doelen te behalen.
- Ik kies meestal degenen met wie ik samenwerk. Soms kies ik meer op sympathie dan leerdoelgericht.
- Ik kies doelgericht degenen met wie ik samenwerk om daarmee mijn doelen goed te behalen.

Hoe maak ik mijn keuzes?

- Ik maak keuzes maar kan deze niet onderbouwen.
- Ik kan de keuzes die ik gemaakt heb soms onderbouwen.
- Ik kan de keuzes die ik gemaakt heb meestal onderbouwen.
- Ik kan de keuzes die ik gemaakt heb altijd onderbouwen.

De gevolgen van mijn keuzes *

- Ik word vaak verrast door de gevolgen van mijn keuzes.
- Ik heb de docent nodig om de gevolgen van mijn keuzes te overzien.
- Ik overzie de gevolgen van mijn keuzes meestal maar soms word ik ook nog verrast door de gevolgen van bepaalde keuzes.
- Ik kan de gevolgen van mijn keuzes vooraf goed inschatten en overzie en accepteer de gevolgen van mijn keuzes.